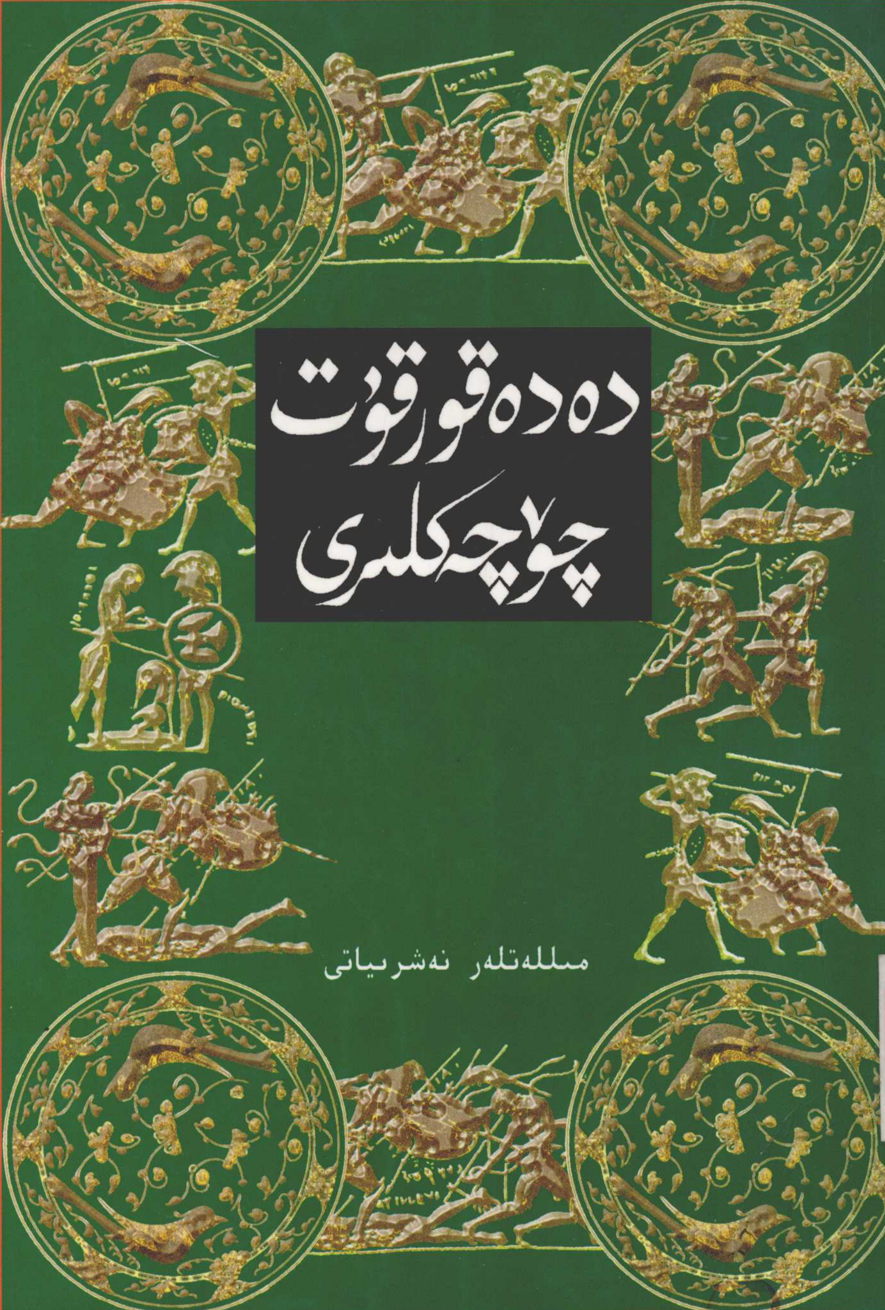

دەدە قورقوت
چۆچەكلىرى

مىللەتلەر نەشرىياتى

15
1307. 4
1

دەدە قورقۇت چۆچەكلىرى

توختى ئىللا تەرجىمىسى

مىللەتلەر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىر: ياسىن مۇھەممەت
مەسئۇل كوررېكتور: خۇدابەردى خېلىل

دەدە قورقۇت چۆچەكلىرى

توختى تىللا تەرجىمىسى

نەشر قىلغۇچى ۋە تارقاتقۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
پوچتانومۇرى: 100013، تېلېفون نومۇرى: 010-64290862
نەشرىياتنىڭ ئادرېسى: بېيجىڭ شەھىرى خېپىڭلى شىمالىي كوچا 14-قورۇ.
باسقۇچى: دىشىن باسما زاۋۇتى
ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
نەشرى: 2001-يىل 3-ئايدا 1-قېتىم
بېسىلىشى: 2001-يىل 3-ئايدا بېيجىڭدا 1-قېتىم
ئۆلچىمى: 787×1092مم 32 كەسلەم
باسما تاۋىقى: 7.625
سانى: 0001—5000
باھاسى: 9.00 يۇەن

图书在版编目（CIP）数据

阔尔库特寓言故事选/托合提．图拉译—北京：民族出版社，2001.3

ISBN 7－105－04420－9

Ⅰ．阔…　Ⅱ．托…　Ⅲ．寓言—作品集—亚洲—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ．1307．4

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2001）第 18190 号

责任编辑：亚森．买买提
责任校对：胡达拜地
出版发行：民族出版社　电话：010—64290862
社　　址：北京市和平里北街 14 号　邮编：100013
印　　刷：迪鑫印刷厂
经　　销：各地新华书店
版　　次：2001 年 3 月第 1 版
2001 年 3 月北京第 1 次印刷
开　　本：787×1092 毫米　1/32
印　　张：7．625
印　　数：0001—5000 册
定　　价：9．00 元

مۇندەرىجە

بوغاچ خان ...... (1)

سالۇرقازاننىڭ ئوغلى ...... (19)

قانتۇر ئەلى ...... (41)

باي بۆرەك ...... (67)

سالۇرقازاننىڭ تۇتقۇن بولۇشى ...... (111)

سالۇر قازاننىڭ ئۆيىنىڭ ئولجىغا كېتىشى ...... (126)

بۆرەكنىڭ ئۆلۈشى ...... (146)

تۆپە كۆز ...... (157)

تەلۋە تومرۇل ...... (181)

بېگىل ئوغلى ئەمرەن ...... (193)

غازلىق خوجا ئوغلى يەگىنەك ...... (207)

ئۇشۇن خوجا ئوغلى سەگرەك ...... (215)

ئوغۇز ئەپسانىسى ...... (230)

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.c

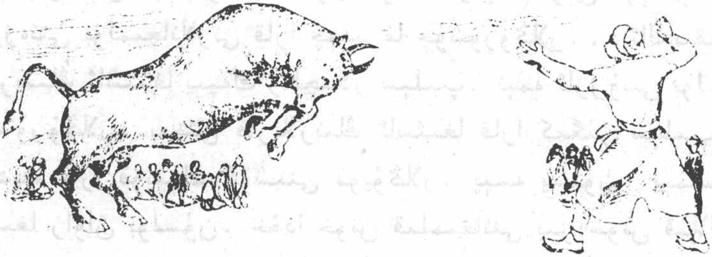

بوغاچ خان

بۇرۇنقى زاماندا، ئوغۇزلارنىڭ يۇرتىدا بايىندىرخان دېگەن بىر خان ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ يىلدا ئەلگە بىر قېتىم داستىخان سېلىپ، ئۆز تۇغى ئاستىدىكى بەگلەرنى بىر كۈن تاماشا قىلدۇرۇپ، كۆڭۈللىرىنى ئالىدىكەن.

يىللارنىڭ بىرىدە، يەنە چېدىرلار تىكىلىپ، زىلچىلار سېلىنىپ، قويدىن قوشقار، ئاتتىن ئايغىر، تۆگىدىن بۇغرالار سويۇلۇپ، پەتنۇس-تاۋاقلار راسلىنىپ ئىشلار يۇرۇشكەندىن كېيىن، خانلار خانى بايىندىرخان مېھمان كۈتكۈچى يىگىتلىرىگە:

—ماڭا قاراڭلار، خەلقى ئالەم ئالدىدا يۈزۈمنى يەرگە چۈ-شۈرمەڭلار. بەگلىرىمنىڭ ئىززەت-ھۆرمىتىنى قىلىپ، ياخشى كۈتۈپ، خانلىقىمنى، خاندانلىقىمنى كۆرسىتىڭلار. ئوغلى بول-غانلارنى ئاق چېدىرغا، قىزى بولغانلارنى قىزىل چېدىرغا، پەرزەنتى بولمىغانلارنى قارا چېدىرغا چۈشۈرۈڭلار. . . ئالدىنقى-لىرىنىڭ ئاستىغا يىپەك زىلچىلار سېلىپ، نېمە ئارزۇسى بولسا قاندۇرۇڭلار. بەختى قارىلارنىڭ ئاستىغا قارا كىگىز سېلىپ، ئالدىغا قارا قوينىڭ گۆشىنى قويۇڭلار. يېسە يىسۇن، يېمىسە يولىغا راۋان بولسۇن. خۇدا خوش قىلمىغاننى بىز خوش قىلال-مايمىز، —دەپتۇ. شۇ ئارىدا ئاتلىقلارنىڭ ئالدى كۆرۈنۈپتۇ.

دىرسەخان دېگەن مەشھۇر بىر بەگمۇ تاڭ يورۇش بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، قىرىق يىگىتنى كەينىگە سېلىپ، تاغ-داۋانلار ئېشىپ، لالە-سۇمبۇل كېچىپ، بايىندىرخاننىڭ سۆھبىتىگە يې-تىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ قارا چېدىرغا چۈشۈرۈلۈپتۇ. . . بۇ دىرسەخانغا شۇنداق ھار كەپتۇكى، ئاسمان يىراق، يەر قاتتىق كەپتۇ.

—ھەي يىگىتلەر، —دەپتۇ ئۇ، —يىگىتلىك مېھماننى قار-شى ئېلىشتىلا ئەمەس، ئۇنىڭ ئىززەت-ھۆرمىتىنى قىلىپ ئۇز-تىشتا. بايىندىرخان مېنى شۇ قەدەر خورلىغۇدەك نېمە ئەيىبىم-نى كۆرگەندۇ؟ قىلىچىم باشقىلارنىڭكىدىن گالمىكەن؟ داستى-خىنىم باشقا ئەلنىڭكىدىن قورۇقمىكەن؟ شۇنچە نومۇسقا قويغۇ-دەك يەنە نېمە بار ئىكەن؟

بايىندىرخاننىڭ ئادەملىرى سالماقلىق بىلەن ئەدەپلىك جا-

ۋاب قايتۇرۇپ:

—خان بېگىم، خاندان بېگىم، خانلىقىڭىز، خاندانلىقىڭىزغا ھېچكىم بىر تال چاڭ قوندۇرالماس، لېكىن خانلار خانىنىڭ بۇيرۇقى شۇنداق ئىكەن، بىزمۇ ئەمىرنىڭ قۇلى، ئامالىمىز قانچە؟—دەپتۇ.

بۇنى ئاڭلىغان دىرسەخان ئورنىدىن دەس تۇرۇپتۇ-دە، پەرىشان ھالدا يىگىتلىرىنى باشلاپ يۇرت-يايلاقلىرىغا قايتىپتۇ ۋە پېشانىسىنىڭ تەرىنى سۇرتمەي تۇرۇپلا خانىشنى يېنىغا چاقىرىپ دەپتۇ:

—بېرى كەل، ھەي، زىلۋا بويلۇقۇم، بېرى كەل، ھەي، قەلەم قاشلىقىم، سۇمبۇل چاچلىقىم بېرى كەل. كەل، كۆزۈمنىڭ گۆھىرى، كەل؛ كەل، ئۆيۈمنىڭ تۈۋرۈكى، كەل! بېشىمنىڭ بەختى سەن، بېشىمغا كەلگەنلەرنى بىل:

قار چېدىر، قارا كىگىز،
قارا كۆن، قارا كېچە،
زىندان بولدى دۇنيا ماڭا. . .
ئاڭلا خوتۇنۇم ئاڭلا!
ھەممىنى بەرگەن خۇدا،
نېمىشقا پەرزەنت بەرمىدى بىزگە؟
ئۆتۈپتۇ تالاي دەۋران
ئەيىب-گۇناھ سەندىمۇ،
يا بولمىسا مەندىمۇ؟
ئاڭلا خوتۇنۇم ئاڭلا!

ھەممىنى بەرگەن خۇدا
نېمىشقا پەرزەنت بەرمىدى بىزگە؟
دىرسەخان خانىشقا شۇنچىلىك چېچىلىپتۇكى ئۇنى چاينىپ پۇركۇۋەتكىلىرى كەپتۇ.
—ھەي، خان ئاتامنىڭ كۇيئوغلى،—دەپتۇ بەختى قارا خانىش سالماق ھەم ئەدەپ بىلەن،—كۆزۈم كۆرۈپ بىرەر چۈمۈلىگىمۇ ئازار بەرمىدىم، بىلىپ-بىلمەي بىرەر گۇناھ قىلغان بولسام، سىلىدە نېمە ئەيىب بولسۇن! سىلە بىرەر گۇناھ قىلغان بولسىلا مەندە نېمە ئەيىب بولسۇن! شۇنچە دۆلەتنى بەرگەن خۇدا بىر پەرزەنتنى ئايامدۇ بىزدىن. لېكىن ئاغزى دۇئالىق قۇلىنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلىشنى ئۆزى بىلىدۇ. بۇنداق كايىماي، يا ماڭا گەپلىرىنى قىلسىلا، يا بۇ ئىشنىڭ بىر ئۇچىنى ئۆزلىرىدىن كۆرسىلە. خۇداغا يېلىنسىلا، ئاچنى تويدۇرسىلا، يالىڭاچنى كىيىندۇرسىلە، قەرزدارنى قەرزدىن قۇتقۇزسىلا، ھاجەتمەننى ھاجىتىدىن چىقارسىلا، ھاسىلكالام، كاتتا نەزىر-چىراغ قىلىپ ھاجەتلىرىنى تىلىسىلە ئاللا مۇرادىمىزغا يەتكۈزەر ئەلۋەتتە.
”توغرا سۆز ئېقىن سۇ“. دىرسەخان تاغدەك گۆش تۇپلاپ، كۆلدەك قىمىز ساغدۇرۇپ، ئىچ ئوغۇز، سىرت ئوغۇز دېمەي، ئۈچقان قۇشنىڭ قانىتىغا قىستۇرۇپ ھەر تەرەپكە خەۋەر يەتكۈزۈپ، شۇنداق بىر چوڭ نەزىر بېرىپ دۇئا ئاپتۇكى، بۇ خەيرلىك، بەختلىك كۈندە قىلىنغان دۇئالار تېگىسىپ، خۇدا ئۇلارغا ئالتۇن كوكۇلىلىق بىر ئوغۇل بېرىپتۇ..
يىللار ئاتقان ئوقتەك ئۆتۈپتۇ، دىرسەخاننىڭ ئوغلىمۇ

ھەش-پەش دېگۈچە تىغدەك بىر يىگىت بولۇپ يېتىلىپتۇ. . . ئۆرپ-ئادەت بويىچە كۆزگە چېلىققۇدەك بىرەر ئىش قىلىپ ئۆزد-نى تونۇتمىغاچقا، تېخى ئۇنىڭ نامى چىقماپتۇ.

يىللارنىڭ بىرىدە خانلار خانى بايىندىرخان بۇقا بىلەن بۇغرا سوقۇشتۇرماقچى بوپتۇ. بەگلەر سورۇن تۈزۈپ مەيدان ئېچىپ كۆتۈپ تۇرغان ئەسنادا، مەيداننىڭ ئۇ بېشىدا دىرسەخاننىڭ ئوغلى ئۈچ دوستى بىلەن ئوشۇق ئويناۋاتقان ئىكەن.

بۇقىنى ئېلىپ كەلگەنلەر "يا، بىسمىللا" دەپ قويۇۋېتىپ-تىكەن، ھېلىقى ئۈچ دوست ئالدى-كەينىگە قارىماي قېچىپتۇ. دىرسەخاننىڭ ئوغلى بىر قەدەممۇ چېكىنمەي مەيداننىڭ ئوتتۇرد-سىغا كېلىپ قاراپ تۇرۇپتۇ. ھېلىقى بۇقا بىر ئۇسۇشتە تاغنى تالغان قىلىۋەتكۈدەك ئەلپازدى بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ ئېتىلىپتد-كەن، تاماشىچىلارنىڭ يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلىپتۇ. ئۇلار ھېلىقى ئوغلاننىڭ تاتلىق جېنىغا ئىچ ئاغرىتىپتۇ. . . لېكىن دىرسەخاذ-نىڭ ئوغلى ياراتقان ئىگىسىگە سېغىنىپ بۇقىنىڭ مېڭىسىگە كېلىشتۈرۈپ بىر مۇشت ئۇرۇپتىكەن، سېرىق بۇقا نېمە بولغد-نىنى بىلمەي قاپتۇ. ئۇ ھوشىنى يوقىتىپ سەنتۈرەكلەپ كېتىپ-تۇ ۋە چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، غەزەپ بىلەن شۇنداق بىر ھۇجۇمغا ئۆتۈپتۇكى، ھەممەيلەننىڭ تىلى تۇتۇلۇپ، چىرايى تامدەك تاتىرىپ كېتىپتۇ. ھېلىقى ئوغلان بولسا يەنىلا تەۋرەذ-مەي تۇرۇپتۇ. ئۇ يوغان مۇشتۇمىنى بۇقىنىڭ مېڭىسىگە تۇرت-كىنىچە ئۇنى مەيداننىڭ بىر بېشىدىن يەنە بىر بېشىغا سۈرۈپ ئاپىرىپتۇ. لېكىن بۇقا ئىككى ئايىغى بىلەن يەرگە تىرەجەپ

ئالغاچقا، ئۇنى يەرگە ئۇرالماپتۇ. دىرسەخاننىڭ ئوغلى: ”بۇ
دۇنيانى تاپقانلار ئەقلى بىلەن تاپتى، نېمىدەپ ئۆرۈلىدىغان تامغا
تىرەك بولىمەن.“ دەپ ئويلاپتۇ-دە، بۇقىنى تازا ھارغۇزغاندىن
كېيىن، بىردىنلا مۇشتۇمىنى تارتىۋالغان ئىكەن، بۇقا پەرگە
دۇم چۈشۈپ، ئاغزى-بۇرنىدىن ئوقتەك قان كېلىپتۇ. ئۇ يۈگۈ-
رۈپ بېرىپ سىرىق بۇقىنىڭ بېشىنى تېنىدىن جۇدا قىلىپتۇ.
شۇئان سورۇندا شۇنداق بىر ئالقىش ساداسى كۆتۈرۈلۈپتۇكى،
مەيدان زىلزىلىگە كەپتۇ. پۈتۈن ئوغۇز بەگلىرى كېلىشىپ بۇ
ئوغۇلنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈشۈپ بىر ئېغىزدىن:

—قورقۇت ئاتا كەلسۇن، بۇ ئاتىسىزغا ئات قويسۇن، ئاتى-
سىغا ئېلىپ بېرىپ مۇراد-مەقسىتىنى تىلىسۇن! —دېيىشىپتۇ.

قورقۇت ئاتىمۇ غايىبدىن پەيدا بولۇپتۇ. ئۇ بۇ ئوغۇلنى
ئاتىسىنىڭ يېنىغا باشلاپ بېرىپ، بولغان ئىشلارنى بىر-بىرلەپ
بايان قىلغاندىن كېيىن:

—ھەي، دىرسەخان، ئوغلىڭىز يىگىتلەرنىڭ يىگىتى بو-
لۇپ چىقتى. ناھايىتى يامان بىر بۇقىنى يەڭدى. بۇنىڭدىن
كېيىن ئىسمى بوغاچ* بولسۇن. ئىسمىنى مەن بەردىم، ئۆمرىنى
ئاللا بەرسۇن. لېكىن سىزمۇ زىمىڭىزدىكىنى قىلىڭ: بەگلىك
بېرىڭ، يىگىتلەرنىڭ يىگىتىدۇر بوغاچ! بەخت بېرىڭ، ئىقتى-
دارلىقتۇر بوغاچ! تۇپراق بېرىڭ، ئېلىنى بىلسۇن! ئۆي بې-
رىڭ، ئوچىقىنى بىلسۇن! ئات بېرىڭ، مىنەر بولسۇن! تۆگە

---

* بوغاچ—بۇقا مەنىسىدە—ت.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

بېرىڭ كۆلۈك بولسۇن! قوي بېرىڭ يېيەر بولسۇن! ھاسىلكالا-م، ئاتىغىنىڭىزنى بېرىڭ؛ ئۆلسە شېھىت، قالسا غازى. دۇنيا دېگەن شۇ. خۇدا ئىمانىدىن ئايرىمىسۇن...—دەپتۇ.

ئاتىسىمۇ بار-يوقىنى ئايماپتۇ؛ كۆڭلىدىن چىققاننى بېرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ دىرسەخاننىڭ ئوغلى ئىككى بىلىكنىڭ كۈچى بىلەن بەگلىككە ئېرىشىپ، بوغاچ، خان بولۇپتۇ.

بوغاچ خان خانلىقىنى بىلىپتۇ. ئۆز يېنىغا قىرىق يىگىت تاللاپ، ئۆز ئىلكىدىكى ئىشلارغا قول سېلىشقا باشلاپتۇ. ھېچقاچان ئاتىسىنىڭ ئالدىدىن توغرا ئۆتمەپتۇ. لېكىن ئاتىسىنىڭ ئادەملىرىگە ئانچە سىر بەرمەپتۇ. بۇ كونا كۇرتلار[1]نىڭ نامى بارغانسېرى تىلغا ئېلىنماس بولۇپتۇ. بۇ ھال ئۇلارغا شۇنداق ھار كەپتۇكى، بىر كۈنى ھەممىسى گەپنى بىر قىلىپ، ئىگە-توقۇمنى قارىنغا ئاپتۇ-دە، ئىككىگە بۆلۈنۈپ، بىر قىسمى دىرسەخاننىڭ يۈرىكىنى زىدە قىلماقچى، يەنە بىر قىسمى ئېچىلغان يارىغا تۇز سەپمەكچى بولۇپتۇ. پىلاننى قۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، بىر كۈنى يىگىرمەيلەن بىرلىكتە دىرسەخاننىڭ يېنىغا كىرىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدە سۆزمەنلەردىن بىرى:

—شاھىم! جاھاندا نېمە ئىشلار بولۇۋاتقانلىقىدىن خەۋەرلىرى بارمۇ؟ ئۆگەي ئوغۇللىرى نانكور چىقىپتۇ. قىرىق يىگىتنى كەينىگە سېلىپ، قارا تاغدىن كۆتۈرۈلگەن قارا بۇلۇتتەك ئوغۇزلارنىڭ ئۈستىنى بېسىپتۇدەك... نە ئامانىنى بىلمەسىمىش،

---

① كۇرت—بۆرە مەنىسىدىكى سۆز، تۈرك مىللىتىنىڭ سىمۋولى.

نە يامانىى، نەدە گۈزەل كۆرسە شۇ يەردە ئۈنەرمىش. ئاقساقال بوۋايلار بىلەن ئاقۋاش موماىلارغىمۇ قىلمىغىنى قالماپتۇ. ھەممە يەر ئۈنىڭ دەستىدىن قان يىغلاۋېتىپتۇ. . . ئەل قولىنى قوشتۇ-رۇپ قاراپ تۇرمايدۇ-دە، تاغۇ-تاشتىن بايىندىرخانغا خەۋەرلەر كېتىپتۇ. خۇدا ساقلىسۇن، خانلار خانى تۇيۇپ قالسا، بېشىد-مىزغا نېمىلەر كېلەرىنى كىم بىلسۇن. بۇنى ياخشى ئويلاپ كۆرۈشلىرى لازىمدۇر. . . دەپتۇ.

دىرسەخان قۇلاقلىرىغا ئىشەنمەي قاپتۇ. ئاق-قارىسىنى سۇ-رۈشتۈرمەيلا:

— ئىلاھىم، بۇنداق ئوغلۇمنى يەر يۇتسۇن، خەلق-ئالەم-نىڭ ئالدىدا يۈزىمىزنى يەر قىپتۇ. . . دەرھال بېرىپ تۇتۇپ كەلتۈرۈڭلار ئالدىمغا، ئۆزەمنى كۆرسىتىپ قوياي ئۈنىڭغا! — دېيىشكە مەجبۇر بولۇپتۇ. قىرىق نامەردنىڭ قالغان يىگىرمىسىد-مۇ كېلىپتۇ.

— ھەي شاھىم! — دەپتۇ كاززاپلىرىدىن بىرى، — باشلىرىدا نېمە ئوتلار كۆيۈۋاتقانلىقىنى بىلىۋاتامىلا! ئوغۇلدىن تەلەيلىرى بولماپتۇ. ئۇ ئانىسى بىلەن بىر بولۇپ ئۆزلىرىنى ئۆلتۈرۈشنى قەسلەۋېتىپتۇ؛ ئەزىز جانلىرىدىن تويمىغان بولسىلا، جانابلىرى-نىڭ جېنىغا زامىن بولۇشتىن ئاۋۋال، ئۈنىڭ دەپتىرىنى ياپسى-لا! — دەپتىكەن، گويا ئالەم دىرسەخاننىڭ بېشىغا دۈم كۆمتۈ-رۈلگەندەك بولۇپتۇ.

— ئىلاھىم، بۇنداق ئوغۇل بولماي قالسۇن! تۇتۇپ كېلىڭ-لار. خەپ ئۈنىڭ بىر قوشۇق قېنىنى ئىچمىسەم! — دەپتۇ ئۇ.

نامەردلەر تۆمۈرنى قىزىقىدا سوقۇپتۇ:

—ھەي شاھىم، نېمە دېگەنلىرى بۇ! ئوغۇللىرى بىزنىڭ سۆزىمىزنى ئالامدۇ؟ بىزنىڭ سۆزىمىز بىلەن بۇ يەرگە كېلەمدۇ؟ ئۆزلىرى ئۇنى ئوۋغا ئېلىپ چىقىمەن دېسىلە، ئۇ ياق دىمەيدۇ. ئۇلتۇرىمەن دېسىلە، ئوۋدا ئۆلتۈرمەك ئاسان. . . ئاتا بولغۇچىنىڭ قولىدىن چىققان قازا ئوقىغا كىمنىڭ نېمە دەيدىغان ھەققى بار!

دىرسەخان ئالدى-ئارقىسىنى ياخشى مۇلاھىزە قىلمايلا بۇ گەپلەرگە ئىشىنىپ كېتىپتۇ ۋە بىر كۈنى سەھەردە ئوغلى ۋە خىزمەتكارلىرىنى ئېلىپ ئوۋغا چىقىپتۇ. ئوۋ ئوۋلاپتۇ، قۇش قۇشلاپتۇ. قىرىق نامەرت يەنىلا نامەردلىكىنى قىپتۇ: ئاتىسىنىڭ ئالدىدىن توغرا ئۆتمىگەن بوغاچ خاننىڭ يېنىغا بېرىپ:

—ھەي خان ئوغلى، نامى ئۇلۇغ ئاتاڭ ئىسمىڭ بىلەن پەخىرلىنىدۇ. ”بىرىپ ئېيتىڭلار ئوغلۇمغا، كېيىكلەرنى سۈرۈپ كەلتۈرسۇن ئالدىمغا، تاماشا قىلىپ ئات مىنىشنى، قىلىچ چېپىشنى، ئوق ئېتىشنى، چىقىراي ئىچ پۇشۇقۇمنى“ دەيدۇ. يۈر، ئۆزۈڭنى بىر كۆرسىتىپ قوي!—دەپتۇ. بوغاچ خاننىڭ قولىدىن ئۇچقان قۇش، قاچقان كېيىك قۇتۇلالىسۇنمۇ؟ ھايت-ھۇيت دېگۈچە بىر توپ كېيىكنى ئالدىغا سېلىپ ئاتىسى تەرەپكە قاراپ يول ئاپتۇ. قىرىق نامەرد دىرسەخاننىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ:

—ھەي شاھىم، كۆرۈپ تۇرۇپلا، كېيىك دېگەن قىر-دالادا تولۇپ يېتىپتۇ. . . ئوغۇللىرى سۈرۈپ كېلىۋاتىدۇ. مەلۇمكى، نىيىتى بۇزۇق. دېگىنىمىزدەك بولىدىغان بولدى، ئۇقنى كې-

يىككە ئاتقان بولۇپ ئۆزلىرىگە ئاتماقچى،—دېيىشىگە، غاپىل دىرسەخاننىڭ كۆزلىرىگە قان تولۇپتۇ. كۆزىگە ئۆزىدىن باشقا ھېچنەرسە كۆرۈنمەپتۇ. ھايت-ھۇيت دېگۈچە كىرىچنى تارتىپ ئوقنى ئېتىپتىكەن، ئوغلىنىڭ كۆكسىگە تېگىپ يەرگە يىقىلىپ-تۇ. قىزىل قان دەريا بولۇپ ئېقىپتۇ. . دىرسەخان ئوغلىنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى ئاتماقچى بولۇپتىكەن، قىرىق نامەرد ئۇنىڭغا قويماي، ئېتىنىڭ تىزگىنىنى بۇراپ، ئوردىسىغا قاراپ يول ئاپتۇ.

ئۇ چاغلاردا بالا ئاتا-ئانىدىن بىسوراق ئوۋ ئوۋلىمايدىكەن، قۇش قۇشلىمايدىكەن. ئانىسى يىگىتلەرنىڭ گۈلى بولغان ئوغلى-نىڭ ئاتىسىنىڭ قول-قانىتى ئاستىدا ئوۋغا چىققىنىنى كۆرۈپ، ئۇ كۈننى توي-مەرىكە قىلىپ، ”بۇ ئوۋ، ئوغلۇمنىڭ تۇنجى ئوۋى“ دەپتۇ-دە، ئاتتىن ئايغىر، تۆگىدىن بۇغرا، قويدىن قوش-قارلار سويدۇرۇپ، چوڭ داستىخان سېلىپ زىياپەت بەرمەكچى بولۇپتۇ. ”كۈتكەنگە كۈن پاتماپتۇ“ دېگەندەك، يولىغا قاراپ كۆزلىرى تېشىلىپتۇ، تاقىتى تاق بولۇپ، قىرىق كېنىزەك بىلەن قىرىق دېدەكنى كەينىگە سېلىپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ-تۇ.

بىر ئوق يېتىم يەرگە بارا-بارمايلا ئۇلارغا ئۇچراپتۇ. . . ھەممەيلەننىڭ بېشى تۆۋەن چۈشكەن ئىكەن. بوغاچ خاننى كۆ-رەلمىگەن خانىشنىڭ يۈرىكىگە بىر قورقۇنچ كىرىپ، دىرسەخانغا شۇنداق بىر زارلىنىپتۇكى، قويۇۋېرىڭ:

—كەلسىلە، پېشانەمگە پۈتۈلگەن، يۈرىكىمگە پۈكۈلگەن،

بېرى كەلسىلە! كەلسىلە، كۆز ئېچىپ كۆرگىنىم، كۆڭۈل بېرىپ سۆيگىنىم، بېرى كەلسىلە! ئىككى كېتىپ بىر يېنىپلا، بالام قېنى؟ نېمە قىلىپ نېمە ئەتتىلە؟ تاققا بەرلىمۇ، تاشتا قالدىمۇ، بۆرە يېدىمۇ، قاغا-قوزغۇنمۇ، بۇقام-بوغاچىم قېنى؟ ئۇنىڭسىز ماڭا تاردۇر بۇ دۇنيا، ئۆيۈمنىڭ تۈۋرۈكى بوغاچ، كۆزۈمنىڭ گۆھىرى بوغاچ! بىر تال تۈكىنى ئالەمگە بەرگۈسىز، سادىغاڭ كېتەي قۇربانىم قېنى؟

خانىش قارا خۇمار كۆزلىرىدىن قانلىق ياشلار تۆكۈپتۇ. دىرسەخان ئاتىنىڭ ئۇستىدە گويا قېتىپ قالغاندەك تۇرۇپلا قاپتۇ. قىرىق نامەردنىڭ زۇۋانى تۇتۇلۇپ، بىرىمۇ لام-جىم دېيەلمەپتۇ.

—ھۆرمەتلىك خانىش، — دەپتۇ ئۇلاردىن بىرى، — دىرسەخان ئېغىر كەيپ، ئېغىز ئاچقۇدەك مادارى يوق. . . ئوغۇلنى سورىسىلا، ئوۋغا كىرىشىپ كەتتى. غازلىق تاغدا بىر توپ كېيىكنى سۈرۈپ قالدى. ئاخشام يانمىسا ئەتىگەن يانار. شۇنچە ئۆزلىرىنى ئۇپراتقۇدەك نېمە ئىش بار!

خانىش بۇلارنىڭ قانداق ئادەملەر ئىكەنلىكىنى بىلىدىكەن، ئۇلارنىڭ، ئاللا بىر، دېگىنىگىمۇ ئىشەنمەيدىكەن. شۇڭا ئۇ: ”قېنى شۇ تەگرى تېغى دېگەن قاتمۇقات تاغلار“ دېگىنىچە قىرىق كېنىزىكىنى باشلاپ ئوغلىنى ئىزدەپ كېتىپتۇ.

قىش-ياز قار كەتمەيدىغان غازلىق تېغىغا كېلىپ، ئوغلىنى كۆرگۈچە كۆڭلى قاناتلىنىپتۇ. بىر ھازادا بىر جىرانىڭ ئىچىدە ئۇچۇشۇپ يۈرگەن بىر توپ قاغا-قوزغۇنغا كۆزى چۈشۈپتۇ.

بوغاچ خان شۇ يەردە يىقىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىككى ئوۋ ئىتى قانغا ئۆلاشقان قاغا-قوزغۇننى قوغلاپ يۈرۈپتۇ.

بەختى قارا خانىش قانغا پىتىپ ئۇ ئۇدۇنيا ئۇيقۇسىغا كەتكەن ئوغلىنى بىر كۆرۈپ، يىنىپ يەنە بىر قارىيالماپتۇ. ئانا بولغۇچى بۇ ھالنى كۆرۈپ قانداقمۇ چىداپ تۇرالىسۇن؟ ئۇ يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلغان ھالدا زار قاقشاپتۇ: "ۋاي ئوغلۇم، يەتتە يىلدا بىر تاپقان يالغۇزۇم! قارا كۆزلىرىڭنى ئۇيقۇ بىسىپتۇ، قانداق ئۇيقۇ بۇ ساڭا ئوغلۇم! تاڭ سەھەردە يەل تەگدىمۇ، مىنگەن ئىتىڭ بالا بولدىمۇ؟ ياكى ئاي قاراڭغۇسىدا، ئۆلۈم كەينىڭدىن ماراپ كەلدىمۇ؟ غازلىق تىغىم غازلىق تاغ، بەختنى قارا بىشىڭ بار، تۇپرىقىڭ بار، تىشىڭ بار. تىلەيمەن ئىلاھىمدىن، ئىقىن سۇلىرىڭ ئاقماس بولسۇن! ئاچار گۇللىرىڭ ئىچىلمىسۇن! قۇرۇسۇن دەل-دەرەخىڭ، ياشارمىسۇن بوستانلىرىڭ! تىزىپ كەتسۇن كىيىكلىرىڭ، يۇمران تىلىمنىڭ بىشىغا چىقتىڭ..."

خەستىلىك يۈرەكتىن چىققان بۇ دەردلىك سادا، تاغۇ-تاشلارنى زىلزىلىگە كەلتۈرمەسمۇ؟ قىنىدا قىنى، جىنىدا جىنى بولغاننى ئويغاتماسمۇ! ئاشۇ ھايات-مامات مىنۇتلىرىدا قۇلاقلىرىغا پەرياد ساداسى كىرگەن بوغاچ خان كۆزلىرىنى بىر ئىچىپ ئانىسىنىڭ ھىدىنى ئاپتۇ، يەنە بىر ئىچىپ قىرىق كىنىزەكنىڭ ھىدىنى ئاپتۇ-دە، ھوشىغا كىلىپ شۇنداق دەپتۇ:

—بىرى كەل، ھەي ئاق سۈت بەرگەن ئاق چاچ ئانا، نىچۈن قاغايسەن ئاسمان-زىمىننى؟ بۇك-باراقسان ياشارسۇن تاللار،

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com